

СТАНОВИЩЕ

от д-р Екатерина Салкова Гетова -
доцент в ПУ „Паисий Хилендарски“ и в ИДП – БАН

относно дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“
в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление 3.6 Право
докторска програма „Наказателно право“

Автор: *Даниела Минкова Стоянова*

Тема: *„Престъпления против данъчната система“*

Научен ръководител: *проф. д.ю.н. Йонко Димитров Кунчев – ПУ „Паисий Хилендарски“*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-5781/03.12.2020 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за провеждане на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Престъпления против данъчната система“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Наказателно право“ в професионално направление 3.6 Право, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки. Автор на дисертационния труд е Даниела Минкова Стоянова – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Наказателноправни науки“ с научен ръководител проф. д.ю.н. Йонко Димитров Кунчев от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Даниела Стоянова е завършила висше юридическо образование през 1999 г. в ПУ „Паисий Хилендарски“. В периода от 14.10.1999 г. до 13.10.2000 г. е съдебен кандидат към Окръжен съд Пловдив. От 15.11.2000 г. до 18.06.2012 г. заема последователно длъжностите старши юрисконсулт и главен юрисконсулт в дирекции на НАП, а от 25.06.2012 г. е прокурор в Окръжна прокуратура Пловдив.

Даниела Стоянова е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Наказателноправни науки“ в Юридическия факултет на Пловдивския университет със Заповед № Р33 – 2317 от 14.05.2019 г. Със Заповед № Р33 – 1167 от 05.03.2020 г. докторант Стоянова е отчислена с право на защита, поради изпълнение на индивидуалния учебен план, приключване на дисертационния труд и съответствие с минималните национални изисквания. Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита от катедра

„Наказателноправни науки” в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на 11 септември 2020 г.

2. Актуалност на тематиката

Актуалността на темата на дисертационния труд е предпоставена от липсата на достатъчно теоретични изследвания, посветени на престъпленията против данъчната система, които предполагат прилагането на комплексен подход, предвид спецификата на данъчните правоотношения (предполагащи знания от областта на различни професионални направления – право, администрация и управление и икономика, както и от областта на различни научни специалности в рамките на направлението) и предвид особеностите при механизма на извършване и при доказването на данъчни престъпления. Освен поради сравнително новата уредба на престъпленията против данъчната система и честите промени в данъчните закони, които регулират данъчните правоотношения, актуалността на темата на дисертационния труд се обуславя и с оглед на необходимостта от съобразяването във вътрешното право на редица приложими разпоредби от актове на Европейския съюз.

3. Познаване на проблема

От представения дисертационен труд може да се направи извод за солидни знания на докторанта относно нормативната уредба на престъпленията против данъчната система и практиката по нейното прилагане. Анализирани са и основните теоретични изследвания, свързани с темата на дисертационния труд.

4. Методика на изследването

Като цяло методите на изследване, които са ползвани от дисертанта, са в състояние до голяма степен да постигнат посочената в автореферата цел да се извърши обстоен анализ на разглежданата материя, но с оглед на необходимата пълнота, е препоръчително да се ползва сравнителен анализ, като се съпостави правната уредба на изследваните престъпления в различни държави и се анализират съответно научни публикации, посветени на чуждото законодателство. Прилагането на сравнителноправния метод би улеснило аргументирането на предложения за усъвършенстване на българското законодателство.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд се състои от 319 страници и включва увод, четири глави, заключение и списък на използваните източници. Съдържа 322 бележки под линия. В списъка на ползваната литература са включени 82 източници, от които 70 на български език и 12 на чужди езици, както и две интернет страници и седем акта от правото на Европейския съюз.

В структурно отношение съдържанието на анализа е обособено в четири глави, озаглавени и в обем както следва: „Възникване и развитие на

наказателноправната регламентация на престъпленията против данъчната система“ (65 с.), „Наказателноправна характеристика на престъпленията против данъчната система“ (56 с.), „Видове престъпления против данъчната система и въпросът за тяхната давност“ (152 с.) и „Сходство и различие между престъпленията против данъчната система и други престъпни състави“ (26 с.). Не съм привърженик на самоцелното търсене на баланс в обема на отделните части на дисертационните трудове, но смятам, че при възприемането на различна структура на дисертационния труд би могло да се постигне не само по-балансираното по обем разглеждане на отделните въпроси от изследването, но и по-голяма хомогенност и свързаност на въпросите в отделните структурно обособени части и не на последно място, да се избегне ненужно повторение на информация. От тази гледна точка, намирам за удачно последната глава (четвърта) да се включи като самостоятелен параграф в Глава първа, а последният параграф на Глава трета (посветен на давността за наказателно преследване) да премине към Глава втора, тъй като е налице по-голяма свързаност с общата характеристика на престъпленията против данъчната система и включването му в обхвата на Глава трета изглежда по-скоро като случайно, отколкото като обмислено структуриране. Тези размествания, както и включването на анализ на субективната страна на престъпленията против данъчната система в Глава втора, биха допринесли за по-голяма яснота и завършеност на анализа на отделните въпроси.

В първата глава на дисертацията са анализирани отделните етапи на правното регулиране на престъпленията против данъчната система в историческия контекст, характерен за периодите на въвеждането на правната уредба и на предприеманите промени в нея. Съпоставени са действащите състави на престъпленията против данъчната система с отменените текстове. Разгледани са въпросите, свързани с хармонизирането на българското законодателство с правото на Европейския съюз.

В Глава втора са анализирани обекта, обективната страна и субекта на престъпленията против данъчната система (забелязва се непълнота на анализа с оглед липсата на изследване на субективната страна на престъпленията). В отделен параграф е анализирано съотношението между престъплението и административното нарушение против данъчната система. Тук се забелязва известна непълнота в анализа, тъй като при преразказа на Тълкувателно решение № 3 от 2015 г. на ВКС има общо позоваване на практиката на Европейския съд по правата на човека, но е пропуснато да се обсъди еволюирането на практиката на ЕСПЧ (конкретно насоките, в които се тълкува понятието „bis“ (дублиране на производствата) в решението на ЕСПЧ от 15 ноември 2016 г. по делото A and B v/s Norway).

В Глава трета е направен анализ на отделните престъпни състави, които са включени в престъпленията против данъчната система (избягване установяването или плащането на данъчни задължения; избягване установяването или плащането на данъчни задължения чрез преобразуване или извършване на сделка; получаване от държавния бюджет на наследваща се парична сума или даване възможност на друго лице да получи такава; противозаконно пречене на орган по приходите; създаване на юридическо лице с идеална цел или учредяване на фондация с цел освобождаване от данъци или

получаване на данъчни облекчения; даване на невярна оценка или заключение и заверяване на неверен годишен счетоводен отчет). Анализирани са особеностите във връзка с прилагането на давността при престъпления против данъчната система.

В Глава четвърта е направена съпоставка на престъпленията против данъчната система с документните престъпления, документната измама и престъпленията против реда на управлението.

В заключението са изведени предложенията на докторанта *de lege ferenda*, които, наред с направените в дисертационния труд анализи, имат приносен характер и заслужават вниманието както на научната общност, така и на законодателя. Част от тях са подробно обосновани и са добра основа за развитие на научната дискусия, но други намирам за недостатъчно аргументирани, като напр. предложението да се увеличи горната граница в размера на наказанията на престъпните състави по чл. 255, чл. 255а и чл. 256 НК. Трябва да се отбележи, че основна роля в превенцията на престъпността с оглед на наказателната репресия има не размерът на наказанията, а неизбежността на наказанията. Не бива да се забравя, че всяко изменение на наказанията за конкретни престъпления предизвиква дисбаланс между наказанията за всички престъпления, предвид тяхната систематизация в НК и градирането на защитаващите чрез инкриминирането им блага. Освен това, като цяло по-силен превантивен ефект биха имали други действия от страна на държавните органи, като установяването на своевременно контрол, срочно изпълнение на задълженията на държавните служители, отстраняване на предпоставките, водещи до бездействие през продължителни периоди от време и др., тоест неефективността на уредбата в данъчното, финансовото и административното право и пропуските при практическото ѝ прилагане не могат да бъдат преодоляни чрез тежестта на наказателната репресия.

С цел подпомагане на докторанта за подобряване на изготвения дисертационен труд, бих препоръчала да се прецизират заглавията на някои от главите и параграфите (напр. в Глава първа в заглавието ѝ думата „регламентация“ да се замени с „уредба“, а в § 2 „анализ между“ да се замени с „анализ на“; в § 2 на Глава втора заглавието да се конкретизира, тъй като акцентът е не върху субект на престъплението въобще, а върху субекта на престъпленията против данъчната система; в заглавието на Глава трета да се прецизира изрази „въпросът за *тяхната* давност“, а в § 1 от същата глава да отпадне изрази „продължено или продължавано престъпление“; в наименованието на § 7 от Глава четвърта думата „приложението“ да се замени с „прилагането“. Следва да се прецизира ползването на някои термини (напр. „... идентичност на субекта в двата наказателни процеса“ (с. 121) – трябва да се прави разлика между „наказателно производство“ и „наказателен процес“; „състав на продължавано престъпление“ (с. 201, 210 и 226); „ноторно известно“ (с. 266) – двете думи значат едно и също и др.), както и на някои изрази (напр. на с. 12: „В исторически аспект България не е изграждала защитата на финансово-данъчната си система повече от сто години до 1997 г.“, доколкото защитата на определени обществени отношения може да се осъществява и чрез други методи, освен чрез наказателноправна уредба; на с. 33: „С ДВ, бр. 62/1997 г. в чл. 260, ал. 1 от НК е криминализирано...“, доколкото

криминализирането става със съответния изменителен закон, а не с вестника; на с. 121: „Принципът се активира ...“, предвид това, че правилото е нормативно установено, то не се активира, а се прилага и др.). Необходимо е да се избегнат редица повторения на една и съща информация (самият докторант отбелязва в началото на заключението „нееднократно бе посочено“, но многократното посочване не е предимство, а недостатък на дисертационния труд). Следва да се отстранят тези части, които съдържат обща информация, характерна за учебник, но не и за дисертация (напр. на с. 58 и сл. относно същността на ЕС и неговия правопорядък; на с. 60 и сл. относно присъединяването към ЕС; на с. 71 и сл. относно същността на регламента и директивата; на с. 105 и сл., където са включени базови знания относно „субект на престъплението“ и „наказателноотговорно лице“; на с. 266 относно понятието за давност, видовете давност и спирането и прекъсването на давността и др.), тъй като това само отклонява вниманието на читателя и затруднява възприемането на новата, надграждаща общите знания информация. Желателно е вместо твърде дългите преразкази на становищата на съответните автори (с които се предполага, че читателят е запознат и е излишно да бъдат изцяло преразказвани), да се представи научната дискусия по отделните въпроси, което би осигурило прилагането на аналитичен вместо компилативен подход.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Представен е списък с три публикации на докторанта по темата на дисертационния труд, една от които е под печат. Публикациите са в специализираното юридическо онлайн списание „Studia Iuris“ на Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Публикациите са посветени на отделни проблеми от дисертационното изследване и осигуряват възможност за запознаване на научната общност с основни изводи, включени в него.

Публикациите са резултат на личните усилия на докторанта и безспорно са повлияни от богатия ѝ практически опит при прилагането на данъчното законодателство, натрупан при дейността ѝ в държавни органи от изпълнителната и съдебната власт. Подобен опит безспорно е предимство при изследването, предвид детайлното познаване на правната уредба и практиката по нейното прилагане, но е желателно да се навлезе в дълбочина и при анализа на теоретичните изследвания на свързаните с темата на дисертацията въпроси, като се разгледат и по-старите публикации на български автори (напр. на акад. Петко Стайнов, акад. Петко Стоянов и проф. Милчо Костов).

7. Автореферат

Представеният автореферат е в обем от 32 страници и включва заглавна страница, информация относно процедурата по защита на дисертационния труд, обща характеристика на дисертационния труд (актуалност, обект, предмет, цел и задачи на изследването, научно-приложни приноси, обем и структура на труда); кратко изложение на дисертационния труд и списък на

публикациите по темата на дисертацията. Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и основните резултати от него.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Дисертационните изследвания имат важно значение не само с оглед очакваното повишаване на нивото на знания на докторантите, но и с оглед обогатяването на теорията чрез конкретни приноси към достигнатото ниво на знание. За да се постигне този ефект е желателно те да достигнат до знанието на съответната професионална общност. Поради това, смятам че занапред докторант Стоянова би могла да публикува и други части на дисертационния си труд, след като ги доразвие, преработи и прецизира съдържанието им.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитието на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“. Предвид изложеното, давам своята положителна оценка за проведеното изследване и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Даниела Минкова Стоянова по докторска програма „Наказателно право“ в професионално направление, 3.6 Право, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки.

25.01.2021 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Екатерина Салкова